

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu na tle modeli i koncepcji rozwojowych współczesnych bibliotek akademickich

Wrocław University Library against the background of models and developmental conceptions of modern academic libraries

Abstrakt:

W artykule zarysowano aktualne modele i koncepcje rozwojowe współczesnych bibliotek akademickich. Przedstawiono ciągłą potrzebę istnienia i ewolucji biblioteki – jako fizycznie funkcjonującego miejsca oraz dynamikę rozwoju jej przestrzeni elektronicznej, opartej na wykorzystaniu nowoczesnych technologii i kierunki tych przeobrażeń. Wykazano, że obie te przestrzenie wzajemnie się przenikają, dopełniają i współdziałają ze sobą tworząc model hybrydowy biblioteki. Na tym tle zaprezentowano ogólną wizję rozwoju Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu w nowym gmachu oraz aktualnie stosowane rozwiązania oparte na szerokim wykorzystaniu technologii teleinformatycznych i mediów cyfrowych.

Abstract:

The article sketches the current models and developmental conceptions of modern academic libraries. It presents a continuous need of library's existence and evolution as a real place and the dynamics of its electronic space development, based on the applicability of modern technologies, and the directions of the aforementioned transformations. The two spaces are proven to intermingle, complement and cooperate, thus constructing a hybrid model of library. Against such background a general vision of Wrocław University Library in its new location is delivered, as well as the currently applied solutions based on wide applicability of information and telecommunication technologies and on digital media.

Słowa kluczowe:

biblioteka akademicka, biblioteka jako miejsce, przestrzeń elektroniczna, model hybrydowy biblioteki, *Information Commons*, *Learning Commons*, *Biblioteka 1.0*, *Biblioteka 2.0*, *Biblioteka 3.0*, biblioteka jako centrum wiedzy, Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Keywords:

academic library, library as a place, electronic space, hybrid model of library, *Information Commons*, *Learning Commons*, *Library 1.0*, *Library 2.0*, *Library 3.0*, *library as a learning centre*, Wrocław University Library

Wstęp

W XX wieku najpierw mechanizacja, potem automatyzacja doprowadziły w końcu stulecia do rozwoju Internetu, konwergencji technologii komputerowej i telekomunikacyjnej oraz powstania mediów cyfrowych, a dotychczasowa ewolucja różnorodnych sfer funkcjonowania społeczeństwa przybrała charakter dokonującej się w nich niemal – rewolucji.

Ostatnia dekada to okres bardzo zintensyfikowanego rozwoju technologii informacyjnych i mediów cyfrowych, który zaowocował niezwykłym rozkwitem Internetu i wszechobecnej cyfryzacji. Powstanie oraz rozwój nowych mediów, wykorzystujących do tworzenia i przesyłania informacji – technologię cyfrową, wygenerowały nowy typ – „komunikowania sieciowego”. Procesy te dotyczą wszystkich sfer życia społeczno-gospodarczego i w konsekwencji przyczyniły się do rozwoju społeczeństwa informacyjnego, które obecnie zaczyna przeobrażać się w społeczeństwo wiedzy. Informacja i wiedza to wspólnie najcenniejszy towar, który w nowej – cyfrowej formie i poprzez sieciowe kanały dystrybucji w sposób zasadniczy oddziałuje m.in. na sferę edukacji i kultury.

Powinnością dzisiejszych uniwersytetów jest rozwijanie i promowanie najwyższej jakości badań naukowych i kształcenia oraz budowanie społeczności i kultury akademickiej, w ścisłej współpracy z szeroko pojętym otoczeniem społeczno-gospodarczym szkoły wyższej. Aby zaspokoić dzisiejsze potrzeby społeczności akademickiej – biblioteka musi odzwierciedlać wartości, misję i cele instytucji, której jest częścią i realizować je na poziomie adekwatnym do oczekiwań swych użytkowników.

1. Modele i koncepcje rozwojowe współczesnych bibliotek akademickich

W dobie Internetu i cyfryzacji przed bibliotekami akademickimi staje wiele wyzwań, związanych z niemal wszystkimi aspektami ich działalności i usług. Model komunikacji sieciowej oraz technologia cyfrowa pozwalają wyprowadzić działania biblioteki poza jej fizyczną lokalizację, a dzięki specjalistycznym systemom informatycznym działając lokalnie – oddziaływać globalnie. Co więcej, nie eliminuje on dotychczas wypracowanego systemu komunikacji bezpośredniej, charakterystycznego dla bibliotek tradycyjnych.

Współczesne biblioteki łączą w sobie zarówno przestrzeń fizyczną, gdzie biblioteka rozumiana jest jako miejsce, jak i wirtualną, zdominowaną przez zasoby i usługi elektroniczne. W ten sposób tworzą one **modele hybrydowe**, w których zarówno fizyczna, jak i elektroniczna część każdej biblioteki koegzystują w ramach jednej instytucji, uzupełniają się wzajemnie i przenikają. Każda z tych przestrzeni posiada inną specyfikę i inne możliwości rozwojowe, a jednak łączą je ścisłe relacje i w dzisiejszych czasach tylko wówczas, gdy obie harmonijnie współdziałają ze sobą, reagując wielowymiarowo

na bodźce z ich otoczenia są w stanie stworzyć potencjał, który wesprze realizację celu nadrzędnego – misji i wizji rozwoju szkoły wyższej.

Określenie „biblioteka jako miejsce” zostało wprowadzone dla przewidywania ról, jakie współczesna biblioteka akademicka może odegrać w erze cyfrowej, czyli akcentowania miejsca i przestrzeni, które wspierają procesy uczenia się, nauczania i badań.

W kontekście przeobrażeń dokonujących się w środowisku bibliotek akademickich pojawiają się jednak ostatnio nowe modele rozwiązań. Chodzi o koncepcję *Information Commons*, używaną równolegle na dwóch poziomach: elektronicznym i fizycznym. Pierwszy poziom ma wskazywać wyłącznie środowisko online, w którym poprzez pojedynczy graficzny interfejs użytkownika może być dostępna największa, możliwa różnorodność usług cyfrowych i które potencjalnie równolegle może być przeszukiwane poprzez pojedynczą wyszukiwarkę, z dowolnej sieciowej stacji roboczej. Na drugim poziomie koncepcja *Information Commons* jest używana, aby określić nowy typ fizycznie istniejących udogodnień, zaprojektowanych specjalnie w celu zorganizowania przestrzeni do pracy i dostarczania usług, wokół zintegrowanego środowiska cyfrowego, opisanego powyżej [1, s. 82]. Z kolei innowacje w technologii nauczania i uczenia się wprowadzone w uniwersytetach europejskich, zgodnie z założeniami Procesu Bolońskiego i Deklaracją Lizbońską transformują też zakres i formę usług bibliotek powodując, że model *Information Commons* ewoluuje z czasem, przybierając formę tzw. *Learning Commons*. Podczas gdy *Information Commons* przedstawia się jako model, który wspiera misję instytucji (tu: uniwersytetu) poprzez wspieranie uczenia się, drugi, czyli *Learning Commons* – wciela ją w życie poprzez wspieranie samokształcenia [2, s. 183].

O elektronicznej przestrzeni bibliotek możemy mówić odkąd rozwój technologii przesunął ich kolekcje i usługi w środowisko online. Pierwotny model tej przestrzeni można by określić mianem **Biblioteki 1.0**. Towarzyszył on bibliotekom przez długi okres ich rozwoju i charakteryzował się obecnością bibliotek w *Web*. W Bibliotece 1.0 prezentowano użytkownikom zbiory, gwarantowano dostęp do katalogów, ale brakowało zjawisk towarzyszących, związanych z interakcją, multimedialnością, czy partycypacją.

Wraz z powstaniem *Web 2.0* pojawiły się modele usług i systemy, które tworzą przestrzeń elektroniczną biblioteki, charakterystyczną dla modelu **Biblioteki 2.0**. Model taki skoncentrowany jest na użytkownikach, pozwala im uczestniczyć w tworzeniu treści i usług oraz wykorzystuje do świadczenia usług oraz prezentacji i udostępniania kolekcji bibliotecznych – interaktywne i multimedialne technologie *Web*, umożliwiające współpracę [4]. Biblioteka 2.0 to: biblioteka która jest wszędzie, tzn. model Biblioteki 2.0 ułatwia dostarczanie usług w miejscu ich potrzeb (dostępne są na wielu urządzeniach i zintegrowane z wieloma usługami spoza biblioteki), określana jest też ona mianem „biblioteki bez ścian”; biblioteka która nie ma barier (tzn. zasoby informacyjne są szyb-

ko i łatwo dostępne a bariery uniemożliwiające ich wykorzystywanie są praktycznie zminimalizowane), biblioteka która zaprasza do partycypacji (tzn. ułatwia kulturę partycypacji); Biblioteka 2.0 wykorzystuje elastycznie najlepsze systemy [3, s. 190].

Tymczasem wraz z pojawianiem się semantycznego *Web*, informatyki chmurowej, urządzeń mobilnych, sfederowanych systemów wyszukiwawczych – w elektronicznej przestrzeni bibliotek rodzi się koncepcja modelu **Biblioteki 3.0**, opartej na *Web 3.0*, który opisuje trzecią generację usług internetowych, określaną wspólnie mianem inteligentnego *Web-u*. „Biblioteka 3.0 ma na celu przemienić niezorganizowane treści *Web-u* w systematyczny i zorganizowany korpus wiedzy. Dąży ona do ustalenia semantycznych relacji pomiędzy dostępną zawartością *Web-u*, łącznie z niewidocznym *Web-em*, aby zapewnić stałą jej dostępność, przeszukiwalność i użyteczność” [6]. Biblioteka 3.0 to: biblioteka inteligentna (m.in. samoodnawialna, elastyczna, funkcjonalna, zintegrowana, wydajna, prężna, autonomiczna i wrażliwa; wykorzystuje systemy sztucznej inteligencji, by oferować swoim użytkownikom inteligentne usługi), biblioteka zorganizowana (m.in. zmienia niezorganizowany *Web* informacji w semantyczny i użyteczny korpus wiedzy), biblioteka jako sfederowana sieć ścieżek informacyjnych (m.in. łączy razem różnorodne źródła i platformy informacyjne by kreować mocną treściowo sieć informacji, pracująca ciągle, aby ułatwiać szybkie, dokładne i systematyczne wyszukiwanie informacji; unifikuje zasadniczo odmienne kanały, formaty i środowiska informacyjne by umożliwić dostępność, wyszukiwanie i użytkowanie wiarygodnej informacji); biblioteka apomediacyjna (tj. umożliwiająca społeczną mediację informacji), biblioteka która jest „Moją biblioteką” (tj. pozwala na personalizację bibliotecznych usług, przestrzeni, produktów, personelu i doświadczeń) [3, s. 192-193]. Biblioteka 3.0 jest jeszcze w trakcie rozwoju, ale służby biblioteczne na całym świecie rozwijają metody, aby ją zintegrować ze swoimi usługami poprzez: *tagi RDA*, metadane i inne sposoby porządkowania semantycznego *Web-u*.

O ile do XIX wieku głównym celem i funkcją uniwersytetów było przekazywanie wiedzy, to obecnie uniwersytety mają nie tylko przekazywać wiedzę, ale także ją generować i przez to stawać się centrami badawczymi, połączonymi ze swoim otoczeniem. Nowy przełom technologiczny wymaga zatem nowego modelu uniwersytetu i nowej strategii uniwersyteckiej, które będą odzwierciedlać nowoczesne społeczeństwo. A społeczeństwo żąda od uniwersytetów, aby odgrywały aktywną rolę w rozwoju gospodarczym, poprzez wdrażanie wiedzy i generowanie innowacji. Takie były m.in. główne przesłanki i założenia dotyczące Procesu Bolońskiego, który ustanowił wspólną europejską politykę dla szkolnictwa wyższego oraz Deklaracji Lizbońskiej z 2007 r., wskazującej, że *głównym zadaniem europejskich uniwersytetów jest przygotowanie populacji Europejczyków – młodych i starych – do odegrania swojej roli w społeczeństwie wiedzy, w którym rozwój ekonomiczny, społeczny i kulturalny polega na tworzeniu i rozpowszechnianiu wiedzy oraz umiejętności* [7,

s. 353]. Te wszystkie trendy rozwojowe przekładają się też na rozwój współczesnych bibliotek akademickich, które powinny się doposażać sprzętowo, rozwijać i przekształcać w **centra wiedzy (*Learning Centres*)**. Wytyczne dotyczące oczekiwanych zmian objęły też fizyczną przestrzeń bibliotek i pojawiły się w zaleceniach dotyczących np. budownictwa bibliotecznego. Według nich – misja edukacyjna staje się dziś podstawą projektowania i budowania bibliotek akademickich, a nowoczesny budynek biblioteczny w XXI wieku powinien działać jak interfejs, poprzez który użytkownicy mogą kontaktować się z innymi ludźmi i oddziaływać z materiałami informacyjnymi. Przestrzeń biblioteczna powinna być nasycona technologicznie i interaktywna oraz stanowić przedłużenie sali seminaryjnej, aby umożliwiać wspólne i interaktywne kształcenie się. Obecnie, zwłaszcza w przypadku bibliotek uczelnianych, jako kluczowy element wskazuje się wpływ nowo stworzonej przestrzeni bibliotecznej na motywację, nastawienie i zachowanie się studentów wobec procesu kształcenia.

Warto podkreślić, że podczas, gdy gdzie indziej Internet ma raczej tendencje do izolowania ludzi, biblioteka, jako fizyczne miejsce działa wręcz odwrotnie. Zamiast okazać się zagrożeniem dla tradycyjnej koncepcji biblioteki – integracja nowych technologii staje się katalizatorem, który transformuje dzisiaj bibliotekę w centrum intelektualnego życia szkoły wyższej. Biblioteka jest bowiem jedyną scentralizowaną lokalizacją, gdzie nowe technologie informacyjne mogą zostać połączone z tradycyjnymi zasobami wiedzy, w środowisku skupionym na użytkownikach i bogatym w usługi, które dodatkowo – wspiera dzisiejsze społeczne i edukacyjne wzorce uczenia się, nauczania i badań. Tak rozumiana biblioteka akademicka tworzy współcześnie w kampusie uczelni *Information Commons* (lub nawet *Learning Commons*), czyli *przestrzeń, gdzie uczenie się jest główną aktywnością, a nacisk kładziony jest na ułatwianie wymiany społecznej, poprzez którą informacja jest transformowana w wiedzę* [1, s. 88].

2. Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

2.1. Komputeryzacja

Do połowy lat 90. XX wieku Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu (BUWr) stanowiła model biblioteki tradycyjnej, która zajmując trzy historyczne budynki, znajdujące się w różnych punktach miasta, obsługiwała użytkowników bezpośrednio w swoich pomieszczeniach. Pierwsze zmiany, związane z jej komputeryzacją oraz automatyzacją rozpoczęły się w połowie lat 90. i doprowadziły do zakupu sprzętu komputerowego, podłączenia budynków do sieci komputerowej oraz zaimplementowania zintegrowanego systemu komputerowego. W następnych latach w BUWr zaczęto komputerowo opracowywać zbiory, powstał

katalog komputerowy *OPAC* (w systemie *VTLS/VIRTUA*), oraz zainicjowano prace związane z budową elektronicznych inwentarzy, katalogów i baz danych, które miały wspomagać pracowników w wykonywaniu ich codziennych obowiązków. Biblioteka zaangażowała się też w zdobywanie pierwszych doświadczeń w zakresie digitalizacji (wykonywano kopie cyfrowe niektórych zbiorów specjalnych, lub ich fragmentów, nagrywając je na dyski optyczne typu *CD-ROM*). Z czasem, na przełomie wieków, Biblioteka zaczęła uczestniczyć w przedsięwzięciach projektowych, wykorzystujących sprzęt komputerowy do opracowania cennych zbiorów historycznych. Ten okres, obejmujący dekadę doświadczeń w sferze komputeryzacji został zaprezentowany w wydawnictwie pt. *Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dziesięć lat doświadczeń*, przygotowanym, w związku z obchodami 60. jubileuszu istnienia Biblioteki [5].

2.2. Wizja rozwoju

Jednak dopiero po zmianie dyrekcji Biblioteki (połowa roku 2002), wyraźnie zintensyfikowano wykorzystanie nowych technologii. Jasno nakreślono misję i wizję rozwoju Biblioteki, wskazując, że rozwija się ona *w formie biblioteki hybrydowej*. Zaznaczono, że *w dalszej perspektywie, związanej z planowanym przeniesieniem do nowego gmachu – Biblioteka pragnie rozwijać się jako centrum edukacji, informacji i kultury, w którym dbałość o dziedzictwo kultury europejskiej łączyć się będzie z wykorzystaniem najnowocześniejszych form realizacji przekazu informacji i wiedzy*¹. Ponieważ w tym okresie mieściła się ona w trzech osobnych lokalizacjach uznano, że warto dołożyć starań, aby wykorzystać technologię do wykreowania bogatej w informacje i usługi przestrzeni elektronicznej Biblioteki, która będzie w stanie wirtualnie integrować wszystkie agendy i posłużyć do promocji i popularyzacji jej historycznych zbiorów specjalnych. Prace tego typu BUWr realizuje już od ponad dekady w oparciu o tzw. innowacyjne projekty własne oraz wykorzystując pozyskiwane fundusze zewnętrzne – w ramach projektów unijnych, międzynarodowych i krajowych.

2.3. Realizacja strategii rozwoju poprzez wykorzystanie technologii – projekty własne

Działając, zgodnie z tymi założeniami już w 2003 roku zbudowano nową, funkcjonalną witrynę internetową², która pełni funkcję wielofunkcyjnego serwisu informacyjno-usługowego Biblioteki, działającego w trzech pełnotekstowych wersjach językowych – polskiej, angielskiej i niemieckiej. Oprócz kompletnych informacji nt. Biblioteki i jej zbiorów, na wi-

¹ O Bibliotece – Misja. [online] [dostęp 14.12.2015]. Dostępny w: <http://www.bu.uni.wroc.pl/o-bibliotece/organizacja-biblioteki-misja>

² Witryna internetowa BUWr. [online] [dostęp 14.12.2015]. Dostępny w: <http://www.bu.uni.wroc.pl>

trynie zamieszczono także tzw. pakiet usług *online*, które pozwalały użytkownikom załatwiać zdalnie wiele transakcji z Biblioteką, np. zapisy, kwerendy, dezyderaty, pytania do dyżurnego bibliotekarza, zamawianie kopii materiałów bibliotecznych, digitalizację na żądanie, wypożyczenia biblioteczne, usługi związane z płatnościami itp. W 2004 r. za witrynę tę Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu przyznano pierwsze miejsce w kraju wśród bibliotek naukowych i instytutów, natomiast za wdrożenie pakietu usług *online* BUWr została wyróżniona w raporcie rządowym *eGovernment Polska* i przedstawiona, jako przykład najlepszych praktyk wśród wszystkich polskich bibliotek.

Z czasem, wykorzystując technologię komputerową, w Bibliotece podjęto też nowe inicjatywy, m.in.: utworzono różnorodne bazy danych i serwisy informacyjne (np. Bazę *Bibliografia publikacji pracowników UWr*, Bazę *Czasopism bibliotek specjalistycznych UWr*, Bazę *Gromadzenie*, Bazę *Bibliografia piśmiennictwa o UWr* Bazę *Georeferencyjna Aplikacja Inwentarzowo – Katalogowa (GAIK)*, Bazę *Norm Polskich*, itp.), założone zostało *E-Wydawnictwo BUWr*, w którym w formie książek elektronicznych na CD-ROM rozpoczęto wydawanie dwóch serii wydawniczych: *e-Biblioteka Historyczna* i *e-Biblioteka Dydaktyczna*. Rozpoczęto też planową digitalizację katalogów kartkowych, wyposażając je w funkcje zdalnego składania zamówień poprzez rewery elektroniczne i/lub w usługę *digitalizacji na żądanie (digitize on demand)*. Wszystkie one zostały zainstalowane na witrynie BUWr, ułatwiając dostęp do informacji o zbiorach (zwłaszcza specjalnych) i umożliwiając ich zdalne zamawianie. Obecnie, poprzez stronę internetową Biblioteki udostępniane jest ponad dwadzieścia zdigitalizowanych katalogów. Ponadto, w końcu 2005 r. założono *Bibliotekę Cyfrową UWr (BCUWr)*, której część repozytoryjna w roku 2014 została sklasyfikowana na 3 miejscu w kategorii „polskie repozytoria”, przez *Spanish National Research Council (CSIC)*. Kolekcje Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego obejmują zdigitalizowane zbiory, które ze względu na ich wartość historyczną, treść, format i zakres terytorialny stanowią dziedzictwo kultury europejskiej lub regionalnej. BCUWr jest biblioteką instytucjonalną, która rozwija się bardzo dynamicznie i obecne (2015 r.) liczy prawie 53 tys. obiektów cyfrowych, z czego niemal 38 tys. to kopie cyfrowe dokumentów zaliczanych do kolekcji *Dziedzictwa kulturowego*. BCUWr oparta jest na wykorzystaniu oprogramowania *dLibra* i od 2007 r. wchodzi w skład Federacji Bibliotek Cyfrowych (FBC), zrzeszającej ponad 130 krajowych bibliotek cyfrowych, których zasoby mogą być przeszukiwane wspólnie, w oparciu o jeden punkt dostępu. Od 2009 r., dzięki agregacji dokonywanej przez FBC, zbiory BCUWr trafiają też do europejskiej biblioteki cyfrowej – *Europeany*, która wprowadza zdigitalizowane zbiory w globalny obieg naukowy i tym samym znacząco poszerza liczbę ich odbiorców. Od roku 2009 w ramach BCUWr funkcjonuje *E-Czytelnia*, która z komputerów w sieci *LAN* Biblioteki gwarantuje użytkownikom dostęp do najbardziej

poszukiwanych i poczytnych książek w wersji cyfrowej. Z kolei w 2014 r. z inicjatywy Biblioteki zostało uruchomione *Repozytorium UWr (RUWr)*, które prezentuje dorobek pracowników i doktorantów Uczelni. Realizacja projektu RUWr wpisuje się w działalność Biblioteki Uniwersyteckiej, która popiera inicjatywę *Open Access (OA)* – budowania otwartego dostępu do wiedzy. Repozytorium instytucjonalne Uniwersytetu Wrocławskiego ma za zadanie prezentować i popularyzować dorobek naukowy pracowników Uczelni.

2.4. Rozwój w oparciu o pozyskiwanie funduszy zewnętrznych

Biblioteka realizuje dużą ilość projektów: krajowych, międzynarodowych, unijnych. Najczęściej dotyczą one opracowania i zabezpieczenia poprzez digitalizację (i mikrofilmowanie – w przypadku gazet na kwaśnym papierze) – zbiorów specjalnych. W związku z tym w BUWr powołany został Oddział Naukowej Dokumentacji Dziedzictwa Kulturowego, który funkcjonuje w oparciu o pozyskane granty. W efekcie realizacji projektów Bibliotece udało się nie tylko opracować i zabezpieczyć znaczną ilość zbiorów specjalnych, ale stworzyć portal tematyczny *Dziedzictwo kulturowe w badaniach BUWr*, na którym w sposób zintegrowany prezentowane są efekty poszczególnych projektów. Prowadzenie planowej digitalizacji zbiorów, napełnianie Biblioteki Cyfrowej UWr, realizacja licznych projektów związanych z digitalizacją zbiorów wymusiły w 2011 r. konieczność utworzenia i wdrożenia w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu zintegrowanego z Biblioteką Cyfrową UWr. systemu zarządzania zdigitalizowanymi zbiorami, noszącego nazwę tzw. Inwentarza Zbiorów Zdigitalizowanych (IZZ).

Realizowane projekty pozwoliły też Bibliotece pozyskać cenny sprzęt optoelektroniczny (specjalistyczne skanery dziełowe dla formatów: A0, A1, A2, skaner do mikrofilmów, skaner przelotowy, specjalistyczny stół do reprodukcji rękopisów i cennych druków typu *Grazer Buchtisch*, wysokiej jakości sprzęt fotograficzny, itp.), sprzęt komputerowy (m.in. macierze dyskowe, serwery, stacje robocze, itp.), a także oprogramowanie wspierające procesy digitalizacji, jak np. system do zarządzania kolorem, który pozwala na dokładną kalibrację kolorystyczną, kontrolę jakości barwy oraz pomiary dokładności odwzorowywania. Dzięki temu BUWr dysponuje w chwili obecnej jedną z lepiej wyposażonych Pracowni Digitalizacji w kraju, co w połączeniu z zespołem bardzo dobrych specjalistów w dziedzinie digitalizacji – stwarza jej możliwość partycypacji w nowych, innowacyjnych przedsięwzięciach i projektach. Przykładem może tu być przystąpienie BUWr w 2013 r. do *Centrum Kompetencji ds. Digitalizacji – IMPACT (IMPACT – Centre of Competence)*³ i udział w charakterze podwykonawcy, w badaniach narzędzi programistycznych do digitalizacji w międzynarodowym projekcie *SUCCEED*⁴ – w ramach 7. Programu Ramowego. Za efekty tych

³ IMPACT – digitisation.eu. [online] [dostęp 15.12.2015]. Dostępny w: <http://www.digitisation.eu>

⁴ SUCCEED. [online] [dostęp 15.12.2015]. Dostępny w: <http://succeed-project.eu>

prac i wdrożenie ich rezultatów do swojego *work-flow* Biblioteka została wyróżniona. W roku 2015 Biblioteka została też na podobnej zasadzie zaproszona do uczestnictwa w międzynarodowym projekcie *PREFORMA*⁵ realizowanym w ramach 7 Programu Ramowego.

2.5. Osiągnięcia i perspektywy

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu stworzyła elektroniczną przestrzeń, która wirtualnie integruje jej zasoby i usługi. Obejmuje ona systemy i narzędzia z pogranicza rozwiązań charakteryzujących **model Biblioteki 1.0 oraz Biblioteki 2.0**. Użytkownicy mogą realizować zdalnie wiele usług biblioteczno-informacyjnych oraz komunikować się z personelem Biblioteki (także przy użyciu niektórych narzędzi Web 2.0), korzystać w niej z pełnej informacji o zbiorach (*OPAC* i katalogi zdigitalizowane gwarantują informację o ponad 90 % zbiorów bibliotecznych) oraz z bogatych zasobów informacyjnych, w tym przede wszystkim pełnotekstowych wersji unikatowych zbiorów specjalnych, które BUWr udostępnia poprzez BCUWr i Portal – *Dziedzictwo kulturowe*. Zgromadzony tam materiał prezentowany jest za pomocą narzędzi o rozbudowanych funkcjonalnościach, które dzięki wykorzystaniu tzw. granulacji informacji, umożliwiają m.in. wybieranie fragmentu obiektu cyfrowego, jego powiększanie, obracanie itp., a także poprzez zastosowanie najnowszej technologii zapisu plików prezentacyjnych *IIPImage*, ich wykorzystywanie na urządzeniach mobilnych. Stanowi to wartość dodaną (*added value*), która nie tylko uatrakcyjnia prezentację dziedzictwa kulturowego, zgromadzonego w zbiorach Biblioteki, ale umożliwia także zdalne prowadzenie badań na unikatowych kolekcjach specjalnych.

Poprzez swą witrynę Biblioteka udostępnia też wiele elektronicznych zasobów informacyjnych (e-czasopisma, e-książki, bibliograficzne i pełnotekstowe bazy danych) oraz narzędzi pomocniczych (np. multiwyszukiwarka, programy do zarządzania bibliografią, system personalizacji strony internetowej, systemy rekomendacyjne), które wspierają procesy dydaktyczne i badawcze na Uczelni. W ten sposób w swej przestrzeni elektronicznej, jak i w nowym budynku Biblioteki, który nie jest jeszcze w pełni wyposażony i użytkowany, Biblioteka kreuje **Information Commons**, gdzie poprzez pojedynczy graficzny interfejs użytkownika może być dostępna największa, możliwa różnorodność usług cyfrowych i które potencjalnie równolegle może być przeszukiwane poprzez pojedynczą wyszukiwarkę, z dowolnej sieciowej stacji roboczej.

Niestety, BUWr aktualnie nie posiada dobrze wyposażonej i zagospodarowanej przestrzeni fizycznej. Pomimo ukończenia nowego gmachu Biblioteki przy ul. F. Joliot-Curie 12, nie można jeszcze korzystać z jego pełnej funkcjonalności, gdyż nie jest on

---

⁵ PREFORMA. [online] [dostęp 15.12.2015]. Dostępny w: <http://www.preforma-project.eu/external-partners.html>

kompletnie wyposażony. W chwili obecnej (rok 2015) funkcjonuje w nim dopiero część oddziałów Biblioteki i kilka jej agend obsługujących użytkowników. Planuje się, że dopiero całkowite przeniesienie i uruchomienie Biblioteki w nowym budynku dostarczy użytkownikom tzw. architektury interakcji, nadającej głębski sens miejscu oferującemu wolny dostęp do wszystkich rodzajów informacji i stworzy w nim przestrzeń biblioteczną na miarę XXI wieku tj. w pełni nasyconą technologicznie i interaktywną, przygotowaną do różnych form pracy (cicha praca w czytelnich lub kabinach pracy indywidualnej oraz praca zespołowa w pokojach pracy grupowej), wspólnego spędzania wolnego czasu i wypoczynku. Tam też na poziomie konkretnej lokalizacji w pełni zafunkcjonuje model *Information Commons*, obejmujący fizycznie istniejące udogodnienia, zaprojektowane specjalnie w celu zorganizowania przestrzeni do pracy i dostarczania usług wokół zintegrowanego środowiska cyfrowego, który z czasem powinien przeobrażać się w *Learning Commons*, na obu poziomach: elektronicznym i fizycznym.

Ponadto, planuje się, że w nowej siedzibie przy ul. F. Joliot-Curie 12 Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, zgodnie z przesłankami i wytycznymi Procesu Bolońskiego, który ustanowił wspólną europejską politykę dla szkolnictwa wyższego oraz Deklaracji Lizbońskiej będzie mogła w pełni rozwijać się jako **Centrum Wiedzy** (*Learning Centre*).

W chwili obecnej Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, która w zdecydowanie większym zakresie rozwinęła i rozbudowała swoją przestrzeń elektroniczną, niż fizyczną (zaaranżowaną częściowo w nowym gmachu i dwóch historycznych budynkach) – integruje obie te przestrzenie w **ramach modelu hybrydowego**, który stara się dynamicznie dostosowywać do zmieniających się potrzeb współczesnego środowiska akademickiego oraz wspierania wartości, misji i celów swej macierzystej Uczelni – Uniwersytetu Wrocławskiego.

Bibliografia załącznikowa

1. BEAGLE, D. Conceptualizing an Information Commons. *Journal of Academic Librarianship*. 1999, wol. 25, nr 2, s. 82-89.
2. BENNET, S. The Information or the Learning Commons: Which Will We Have? *Journal of Academic Librarianship*. 2008, wol. 34, nr 3, s. 183-185.
3. KWANYA, T., STILWELL, C., UNDERWOOD, I. P. Intelligent libraries and apomediator: Distinguishing between library 3.0 and Library 2.0, *Journal of Librarianship and Information Science*. 2013, wol. 45, nr 3, s. 187-197 .
4. MANESS, J. A. Library 2.0 theory: Web 2.0 and its implications for libraries, *Webology 3* [on-line], nr 2/2006, [dostęp: 15.12. 2015]. Dostępny w: <http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>
5. PIOTROWICZ, G. (red) *Komputeryzacja Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu – dziesięć lat doświadczeń*. Wrocław: Centrix.pl s.c. Krzysztof Cebula i Tomasz Kalota, 2006, [dostęp 10.12.2015]. ISBN 83-921013-2-4, 978-83-921013-2-1. Dostępny w: <http://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/958>
6. SCHULZ, W. To a temporary place in time: On the way to the library experience of the future, *OCLC Newsletter* [on-line], 2006, [dostęp: 15.12.2015]. Dostępny w: <http://www.oclc.org/nextspace/002/6.htm>
7. ZACIOS, A. R., ORTIZ-REPISO, V. Libraries in the Strategic Plan of Spanish Universities. *Journal of Academic Librarianship*. 2010,wol. 60, nr 4, s. 352-360.

